

Донченко Т. В., Олійник А. В.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано історичні аспекти становлення податкової системи України за різними підходами науковців. Визначено, що багато проблем в системі оподаткування, як показує історичний досвід, в різні часи були подібними, а тому вивчення цього досвіду допоможе уникнути помилок в майбутньому. Доведено доцільність дослідження становлення податкової системи України в контексті розвитку інформаційних систем і технологій та цифрової економіки. Аргументовано, що важливе значення в рівні інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності податкових органів має інформаційно-аналітична система (ІАС) – структура, яка охоплює інформаційні технології (ІТ), інформаційні системи (ІС) й інформаційні ресурси для здійснення ефективної діяльності.

Ключові слова: податки, оподаткування, податкова система, цифрова економіка, інформаційні технології

Донченко Т. В., Олейник А. В.

ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье проанализированы исторические аспекты становления налоговой системы Украины на основании различных научных подходов. Определено, что многие проблемы в системе налогообложения, как показывает исторический опыт, в разное время были подобными, а потому изучение этого опыта поможет избежать ошибок в будущем. Доказана целесообразность исследования становления налоговой системы Украины в контексте развития информационных систем, технологий и цифровой экономики. Аргументировано, что большое значение в уровне информационно-аналитического обеспечения деятельности налоговых

органов имеет информационно-аналитическая система (ИАС) – структура, которая охватывает информационные технологии (ИТ), информационные системы (ИС) и информационные ресурсы для осуществления эффективной информационно-аналитической деятельности.

Ключевые слова: налоги, налогообложение, налоговая система, цифровая экономика, информационные технологии

Donchenko T. V., Oliinyk A. V.

STAGES FORMATIONS THE TAX SYSTEM OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY

The article analyzes the historical aspects of the formation of the tax system of Ukraine according to different approaches of scientists. It has been determined that many problems in the tax system, as history shows, at various times were similar, so studying this experience will help avoid mistakes in the future. The expediency of the study about formation of the tax system of Ukraine in the context of the information systems development, technologies and the digital economy has been proved. The fact is that the importance of the level of information and analytical support for the activities of tax authorities has an information and analytical system – a structure, that covers information technologies, systems and information resources for effective activities.

Keywords: taxes, taxation, tax system, digital economy, information technology

Постановка проблеми. Протягом тривалого часу, фактично з часу проголошення незалежності, фінансова система України знаходиться в стані нестабільності. У різний час фінансова нестабільність була спричинена різними чинниками, зокрема тривалим періодом перехідної економіки, який посилювався інфляційними процесами, періодичними економічними та політичними кризами, світовою економічною кризою, а також анексією Криму, частини Донбасу та військовими діями на Сході країни.

Очевидно, що нестійкий розвиток економічної та фінансової системи України має деструктивний вплив на стабільність розвитку вітчизняної податкової системи. І дійсно, протягом тривалого розвитку фінансової системи України так і не досягнуто достатнього рівня дієвості податкової системи, адекватної ринковим вимогам і глобалізаційним процесам. Тому необхідність удосконалення податкової системи України є наразі питанням актуальним.

Аналіз формування податкової системи України в контексті розвитку інформаційних систем і технологій, загалом цифрової економіки дає нам змогу об'єктивно оцінити її еволюційний процес та визначити ефективні напрями розвитку. Інтеграція України в світовий економічний простір потребує реформування вітчизняної податкової системи, для якої ефективність функціонування на засадах цифрової економіки має надзвичайно важливе значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженням етапів становлення та розвитку, проблем функціонування податкової системи України займалися науковці: В. Г. Баранова, О. Я. Бойко, О. Ю. Дубовик, А. В. Ткаченко, В. П. Хомутенко та інші. Проблеми розвитку цифрової економіки та трансформаційним процесам, що відбуваються в суспільстві під її впливом значну увагу приділяли такі науковці: С. Веретюк, О. А. Долгих, С. Коляденко, І. Карчева, П. М. Мельник, А. М. Новицький, В. Пілінський, та інші.

Незважаючи на ґрунтовні наукові дослідження щодо розвитку цифрової економіки, залишаються недостатньо дослідженими питання впливу цифрових технологій на розвиток податкової системи України. Сьогодні недостатньою мірою досліджено вплив інформаційних технологій та цифрової економіки загалом на процес еволюції податкової системи України. Дана проблематика потребує подальшого дослідження для вдосконалення та визначення напрямів ефективного функціонування

податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки.

Мета статті. Метою статті є дослідження етапів становлення податкової системи України, впливу на еволюційний процес її розвитку цифрової економіки та визначення напрямів її удосконалення й ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу. Податкова система, як невід’ємна складова соціально-економічного розвитку, починає формуватися з утворенням держави. Тому закономірно, що з проголошенням Україною незалежності у 1991 році почалась формуватись вітчизняна податкова система. Слід зауважити, що створення податкової системи України відбувалось в умовах відсутності досвіду справляння податків як інструментів регулювання соціально-економічного розвитку країни та співпадало у часі із становленням державності.

Становлення вітчизняної податкової системи відбулося в умовах глибокої економічної кризи, перехідної і недосконалої кредитно-грошової системи та політичної нестабільності. Таким чином, в умовах економічної і політичної кризи, разом із виникненням держави України, здобуття нею суверенітету відбувався процес становлення вітчизняної податкової системи, який триває до цього часу.

Згідно з Податковим кодексом України (стаття 6 п. 6.3) сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковим Кодексом України порядку, становить податкову систему України [1].

У більш широкому розумінні податкова система визначається як регламентована нормами фінансового права, закріпленими в законах та інших нормативно-правових актах з питань оподаткування, сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків, і проявляються в конкретних формах оподаткування [2, с. 47].

Зауважимо, що іноді зустрічається ототожнення понять «податкова

система» та «система оподаткування». Проте, застосовуючи термін «система оподаткування», акцент робиться на таких елементах системи як сукупність законодавчо встановлених податків і зборів та порядок їхнього справляння.

Як показує проведений аналіз наукових джерел у науковців немає єдиного підходу щодо визначення етапів становлення та розвитку податкової системи України. У той же час більшість дослідників визначають чотири основних етапів становлення податкової системи України: 1 етап – 1991–1993 рр., 2 етап – 1994–1999 рр., 3 етап – 2000–2009 рр., 4 етап – 2010– до нашого часу [3].

Важливим елементом діалектичного методу дослідження економічних явищ і процесів є принцип історизму, який відіграє важливу роль у пізнанні їх сутності та економічного змісту. Його застосування в дослідженні податкової системи передбачає необхідність з'ясування якісних зрушень, що відбулись під час її розвитку. Нами проаналізовано та систематизовано підходи науковців до визначення етапів становлення податкової системи України, які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика етапів становлення податкової системи України за різними підходами науковців

Автор, джерело	Роки, характеристика етапу
Ткаченко А.В., [3], Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. [2]	<p>1991-1993. Формування власної системи оподаткування. У 1991 році набирає чинності Закон Української РСР «Про систему оподаткування», в якому закріплено принципи оподаткування, права та обов'язки платників податків, а також перелік загальнодержавних зборів та обов'язкових платежів. Створення Податкової служби України у складі Міністерства фінансів. Законодавчо закріплені статус, функції та правові основи діяльності податкової служби в Україні. Податкова служба України складалась з Головної податкової інспекції України, державних податкових інспекцій в АР Крим, областях, районах, містах і районах у містах</p> <p>1994-1999. Якісне оновлення податкової системи України. У цей період, усвідомивши, що національна економіка перебуває у глибокій кризі, в країні починають вносити корективи в податкову систему: формуються стійкі, відпрацьовані податкові механізми. Нарівні з податками, що діяли, виникають нові. До 1994 року складається система місцевих податків і зборів, введена Декретом Кабінету Міністрів «Про місцеві податки і збори» від 20.05.1993 р.</p>

Продовження таблиці 1

	<p>2000-2009. Вдосконалення податкової системи України на основі набутого досвіду реформування податків шляхом зменшення податкового навантаження на підприємства і запровадження стабільних форм оподаткування для фізичних осіб. Зменшення ставок податків на прибуток підприємств до 25%, на доходи фізичних осіб до 13%, а потім до 15% відбувалось з метою підвищення зацікавленості населення в добровільній сплаті податків, що повинно було дати позитивний результат у формуванні державного бюджету.</p> <p>2010-до нашого часу. Прийняття Податкового кодексу України, який є початком нового етапу реформування вітчизняної податкової системи. У Податковому кодексі значно скорочено перелік загальнодержавних (з 29 до 17) та місцевих (з 14 до 5) податків і зборів. Зменшено ставки податку на прибуток у 2011 р. – з 25% до 19% у 2014 році. Податок на додану вартість з 2014 р. зменшено з 20% до 17%. Зазнає змін і структура податкових органів – на базі Державної податкової служби і Державної митної служби утворюється нове відомство – Міністерство доходів і зборів України, метою створення якого є підвищення якості фіскального адміністрування.</p>
Бойко О.Я., [4]	<p>1991-1995. Прийняття у 1994 р. у новій редакції Закону України «Про систему оподаткування», яким визначено принципи побудови системи оподаткування в Україні, податки і збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та державних цільових фондів із розподілом їх на загальнодержавні та місцеві, а також права, обов'язки і відповідальність платників. Початок формування податкових механізмів, з'явилися місцеві податки та збори, запроваджена контролююча функція фізичних осіб шляхом створення державного реєстру фізичних осіб.</p> <p>1996-2002. Прийняття Конституції України у 1996 р., де зазначено, що виключно законами України встановлюється система оподаткування, податки і збори. Упродовж 1996 року відбувалась зміна в структурі органів податкової системи – утворення Державної податкової адміністрації та місцевих податкових інспекцій.</p> <p>2003-2006. Характеризується формуванням законодавчої бази щодо покращення взаємовідносин державної податкової служби України з платниками податків, зміною тенденцій, що було поширено в попередні роки, пріоритетом податкової політики стає усунення податкової дискримінації суб'єктів господарювання та створення однакових умов для всіх платників податків. Зокрема, приймається низка законів і кодексів щодо посилення правового захисту громадян та запровадження механізмів реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист, щодо професійної етики працівника Державної податкової служби України. Знижується вплив великого бізнесу на політику. Скасовано надання галузевих пільг із ПДВ для окремих галузей промисловості.</p>

	<p>2007-2013. У грудні 2010 р., з метою досягнення балансу інтересів держави і платників податків Верховною Радою України ухвалено Податковий кодекс України, який підписано Президентом України, який набув чинності з 1 січня 2011 р. Головним позитивом у Податковому кодексі є значне скорочення переліку загальнодержавних (з 28 до 18) та місцевих (з 14 до 5) податків і зборів. Податковий кодекс передбачає зниження рівня оподаткування за основними податками: за податком на додану вартість – із 20 до 17 – 18% зі збереженням для окремих товарів і операцій нульової ставки, зменшення ставки податку на прибуток з 2011 р. із 25 до 19%, з 2014 р. – до 18%, а потім – до 17%. Спрямованість податкового законодавства України у бік поступового зниження податкового тягаря, що сприятиме піднесенню економіки.</p> <p>2014-до нашого часу. Постановою КМУ «Про утворення Державної фіскальної служби» № 160 від 21.05.2014 р. була створена Державна фіскальна служба як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України шляхом перетворення Міністерства доходів і зборів України. Цей етап в історії фіскальної служби пов'язаний із створенням служби комплексного типу, яка виконує функції адміністрування та контролю за справлянням податків і зборів, митних платежів єдиного соціального внеску та є також службою сервісного типу. Ставки окремих податків суттєво змінені (а саме знижено основну ставку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для платників до 22% від бази оподаткування, при діючих до цього диференційованих ставках від 36,3% до 49,7%; збільшено ставку податку на доходи фізичних осіб – з 15% до 18% з 01.01.2016 р.). Збережено базову основну ставку на прибуток на рівні 18% та базову ставку ПДВ на рівні 20%.</p>
Лазур С.П., [5]	<p>1990. Утворена Податкова служба України у складі Міністерства фінансів. Законодавчо закріплені статус, функції та правові основи діяльності податкової служби в Україні. Основне місце в системі податкових органів відводилось державним податковим інспекціям, які були утворені на основі відділів державних доходів фінансових органів, підпорядкованих Міністерству фінансів.</p> <p>1991. Започатковано становлення вітчизняної системи оподаткування. На законодавчому рівні закріплено принципи побудови системи оподаткування в Україні, податки, збори інші обов'язкові платежі.</p> <p>1992. Податкові платежі регламентуються декретами КМУ. Об'єктом оподаткування визнається валовий прибуток підприємства. Оподаткування прибутку здійснюється на рівні 30% з пільгами для інвестиційно-інноваційної діяльності. Ставку ПДВ встановлено на рівні 28%,</p> <p>1993. Остаточо узаконена система місцевих податків і зборів. Ставки прибуткового податку з громадян підвищено до 60 % (з 1 червня 1993 р.) і до 90 % (1 грудня 1993 р.). При цьому мінімальна ставка податку знизилась до 10 % у 1993р. Сформовані чіткі податкові механізми, а також до існуючих податків доданий податок на промисел. Удосконалено структуру податкових органів та методи контролю.</p>

Продовження таблиці 1

	1994. Об'єктом оподаткування визначено балансовий прибуток платника податку. Ставка оподаткування прибутку підприємств на рівні 30%, податковий тягар залишається доволі високим. Відбулося зниження ставки ПДВ до 20%. Запроваджено автоматизований банк даних для забезпечення єдиного державного обліку фізичних осіб.
	1996. Реформування податкової служби України, вихід державної податкової адміністрації зі складу Міністерства фінансів, визнання центральним органом виконавчої влади, а податкові адміністрації в областях, районах, містах і районах у містах – самостійними одиницями, які не входять до складу місцевих державних адміністрацій, а також створення податкової поліції.
	1997. Проведене чітке розмежування загальнодержавних податків і зборів (19) від місцевих податків (2) та зборів (14). Об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств стає прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку і суму амортизаційних відрахувань.
	1998. Запроваджено альтернативні системи оподаткування. До складу податкової служби України увійшли: Державна податкова адміністрація України; державні податкові адміністрації в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі; державні податкові інспекції в районах, містах, районах у містах, податкова міліція.
	1999. Для підготовки фахівців галузі створений відомчий вищий навчальний заклад.
	2000. Встановлено порядок погашення податкових зобов'язань, нарахування і сплати пені, визначено процедуру оскарження дій органів стягнення та регламентовано дії податкових органів. Розпочато підготовку та впровадження Програми модернізації державної податкової служби та у складі Державної податкової служби утворено Департамент розвитку та модернізації державної податкової служби.
	2001. З метою вдосконалення роботи щодо боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, створення комплексної системи державного контролю за сумнівними операціями, що здійснюються суб'єктами підприємницької діяльності у складі ДПА України розпочинає функціонувати Департамент боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом
	2003. Запроваджено єдину ставку податку з доходів фізичних осіб – 13%, застосування податкового кредиту, податкові соціальні пільги, новий порядок перераховування податку до бюджету.
	2004. Зміни у напрямі зменшення податкового тягаря, зокрема зменшено ставку податку на прибуток підприємств до 25%.
	2007. Для поліпшення обслуговування платників податків з використанням сучасних технологій у складі ДПА України утворено Інформаційно-довідковий департамент державної податкової служби. Було створено єдину базу податкових знань, яка охоплює уніфіковані й офіційно затверджені відповіді на всі запитання, що виникають при нарахуванні й сплаті податків.

	2008. З метою зниження обсягів вилучення коштів з обороту суб'єктів підприємницької діяльності прийнято низку заходів зі своєчасного відшкодування ПДВ.
	2010. Розпочато реорганізацію Державної податкової адміністрації України у Державну податкову службу України та затверджено склад комісії з проведення реорганізації Державної податкової адміністрації України. Відбулась кодифікація податкового законодавства, скасовано низку малоефективних податкових форм
	2015. Зменшення кількості податків за рахунок їх групування. запропоновано нові правила подання звітності, уточнено вимоги до письмового запиту про подання інформації, встановлено новий вид штрафних санкцій за неподання, подання з порушенням встановлених строків, подання не у повному обсязі, з недостовірними відомостями або з помилками податкової звітності про суми отриманої оплати від фізичних осіб за товари (роботи, послуги).
	2016. Зміни до системи оподаткування, у яких відсутній закон про оптимізацію соціальних видатків

(складено за джерелами [2; 3; 4; 5])

Аналізуючи підходи науковців до визначення етапів становлення податкової системи України нами встановлено:

- формування податкової системи продовжується постійно протягом тривалого часу, триває пошук подальшого вдосконалення і в наш час, що є свідченням її недосконалості та неефективності;

- сьогодні можна стверджувати, що суб'єкти господарювання зазнають значних податкових навантажень і основою податкової політики залишається фіскальна функція;

- у наш час продовжується процес модернізації податкової системи, адже перед нею стоять завдання, стати дієвим інструментом для подолання сучасної економічної кризи.

Зауважимо, що дослідники етапів становлення податкової системи України практично не акцентували увагу як впливав, на цей процес, розвиток інформаційних систем і технологій та цифрової економіки в цілому. Так Лазур С.П. виділяє запровадження автоматизованого банку даних для забезпечення єдиного державного обліку фізичних осіб у 1994 році та створення єдиної бази податкових знань, яка охоплює уніфіковані й офіційно затверджені відповіді на всі запитання, що виникають при нарахуванні й

сплаті податків.

Поняття цифрової економіки складне й багатогранне. В науковому середовищі нині немає консенсусу стосовно того, що слід розуміти під цим явищем. Так, С. Коляденко розглядає цифрову економіку як таку, що базується на виробництві електронних товарів та сервісів високотехнологічними бізнес-структурами та дистрибуції цієї продукції за допомогою електронної комерції [6]. С. Веретюк вважає, що цифрова економіка – це трансформація всіх сфер економіки завдяки перенесенню інформаційних ресурсів та знань на комп'ютерну платформу з метою їх подальшого використання [7].

У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р, під цифровою економікою розуміють: «Діяльність, в якій ключовими факторами виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані – як числові, так і текстові. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, швидкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну економіку, трансформуючи її від економіки, що споживає ресурси, до економіки, що їх створює» [8].

Очевидно, що цифрова економіка базується на використанні інформаційних систем і технологій, Інтернет ресурсів, сучасних засобів зв'язку і телекомунікацій. В Україні протягом 2007–2015 років відбувалося поступове збільшення кількості користувачів Інтернету з 1,37 млн до 6,09 млн. У порівнянні з 2015 роком у 2016 році кількість користувачів різко збільшилася на 10,63 млн, у 2017 році – на 17,54 млн завдяки збільшенню використання бездротового широкопосмугового доступу до мережі Інтернет. Так, у 2016 році засоби бездротового з'єднання використовували 9,77 млн абонентів із 16,72 млн, а у 2017 році – 17,5 млн абонентів із 23,63 млн (рисунок 1) [9; 10].

Таким чином, в Україні з позитивною динамікою іде процес створення

інформаційного суспільства основними ознаками якого є: формування єдиного інформаційного простору, посилення ролі інформації та знань в житті суспільства, збільшення питомої ваги інформаційних продуктів і послуг у ВВП, доступ до світових інформаційних ресурсів, інформаційна і економічна глобалізація, задоволення потреб населення в інформаційних продуктах, запровадження в системі управління державою технологій електронного урядування.

Очевидно, що інформаційне суспільство, в залежності від свого розвитку, може суттєво впливати на взаємодію органів державної влади між собою, з бізнесом, громадянами і взагалі на державне управління в цілому. Формування цих відносин здійснюється на основі інформаційних систем і технологій, мережі Інтернет, і є електронним урядуванням, тобто формою державного управління, що забезпечує електронний формат взаємодії між учасниками інформаційного суспільства та сприяє підвищенню ефективності, відкритості, прозорості органів публічного управління.

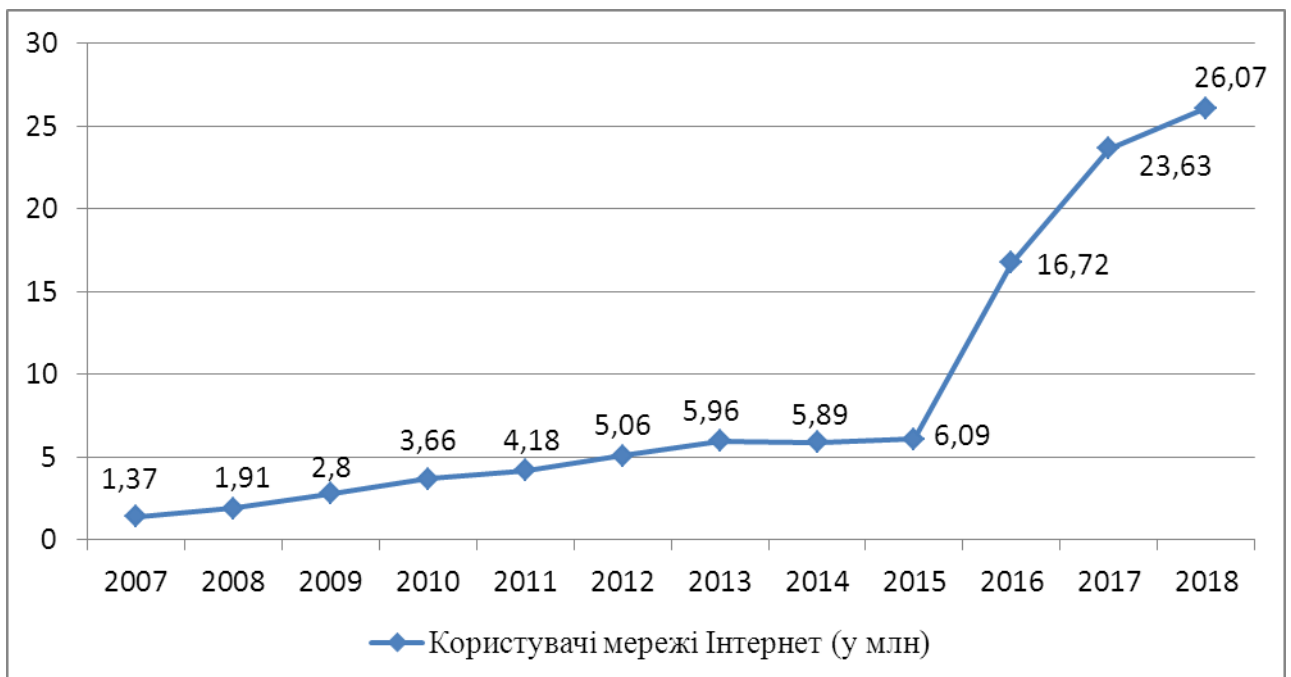

Рис. 1. Динаміка кількості користувачів Інтернет в Україні протягом 2007-2018 років

Джерелом :[9]

Ми вважаємо, що електронне урядування є інструментом регулювання не тільки інформаційного суспільства, а й цифрової економіки, яка фактично

є його частиною. Тому необхідність впровадження найсучасніших інформаційних систем і технологій у податковій системі України – це шлях її інноваційного розвитку у відповідності до вимог часу.

Слід відмітити, що в процесі становлення податкової системи України інформатизація є пріоритетним напрямом її розвитку, адже застосування потенціалу сфери інформаційних систем і технологій в державному управлінні оподаткуванням сприяє прозорості та відкритості діяльності державних інституцій, підвищенню їх ефективності діяльності, якісному наданню населенню різноманітних інформаційних послуг та формуванню електронних взаємовідносин між платниками податків і податковими органами. Разом з цим, у процесі становлення податкової системи України поетапно здійснюється розвиток складових електронного оподаткування, активізація яких пов'язана із початком дії у 2011 році Податкового кодексу України.

Поняття електронного оподаткування вперше на Україні започатковано вченими науково-дослідницького інституту національного університету ДПС України. Проблематику розвитку даного напрямку досліджували науковці: Долгих О. А., Мельник П. В., Новицький А. М., Тарангул Л. Л. Враховуючи те, що розвиток інформаційного суспільства в Україні продукує системні зміни в державному менеджменті, електронне оподаткування розглядається як сучасний механізм державного управління у сфері податків, який формується в інформаційній економіці у взаємозв'язку з електронним урядуванням та є складовою інформаційного суспільства країни [11; 12].

Протягом останніх 20-ти років можна спостерігати надзвичайно швидкий розвиток технологій, які за короткий час докорінно змінили наше життя. Пріоритетним завданням податкових органів на сучасному етапі є 100% впровадження електронних сервісів, що забезпечить: зменшення витрат часу для платника; зменшення кількості помилок; загальнодоступність процедур; спрощення і підвищення рівня прозорості відповідних процедур; відкритість діяльності контролюючих органів; комплексний захист

інформації, пов'язаної з використанням електронних сервісів.

Впродовж останніх років контролюючими органами впроваджено більш ніж 55 електронних сервісів, серед яких: інформаційний веб-портал «Єдине вікно», Е-ПДВ, Е-кабінет, Е-Акциз, Е-Чек, Е-Аудит загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (ЗІР) та інші.

На сьогодні ДФС України запровадила оновлену версію електронного сервісу «Електронний кабінет платника», що працює цілодобово, у режимі реального часу на безоплатній основі через мережу Інтернет без встановлення спеціального програмного забезпечення. Він надає платнику доступ до даних ЄРПН, СЕА ПДВ, СЕАРП. У 2018 році послугами Е-кабінету скористались понад 9,5 млн осіб. За допомогою цього сервісу можливо сформувати та надіслати до органів ДФС електронні документи, у тому числі податкову звітність, запити на отримання інформації, заяви для реєстрації платником окремих податків. Крім того, платники можуть через ЕКП зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та Єдиному реєстрі акцизних накладних, скористатися сервісами систем електронного адміністрування ПДВ та реалізації пального.

Отже, перевагами Електронного кабінету платника є: працює за допомогою персональних комп'ютерів та смарт-пристроїв; працює без встановлення програмного забезпечення; вхід до особистого кабінету за наявності електронного цифрового підпису (ЕЦП) будь-якого АЦСК; працює безкоштовно та цілодобово; отримання інформації в режимі он-лайн; не потрібно відвідувати ЦОП – економія часу; доступ до відкритої інформації без ЕЦП.

На основі проведеного дослідження нами встановлені етапи становлення податкової системи України в контексті впливу інформаційних систем і технологій та цифрової економіки на її розвиток. Характеристика основних етапів наведена в таблиці 2.

Характеристика етапів становлення податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки

Роки	Характеристика етапу
1991-1997	Розробка і впровадження АІС «Податки», яка функціонувала в середовищі СУБД FoxPro. У 1994 році запроваджено програмне забезпечення та автоматизований банк даних для забезпечення єдиного державного обліку фізичних осіб.
1998-2007	Запровадження технології «клієнт-сервер», яка була використана при створенні нової концепції АІАС ДПА у середовищі СУБД ORACLE. У 2000 році на районному рівні ДПА в промислову експлуатацію впроваджено принципово нову АІС «Облік податків і платежів». Впровадження АІС «Облік податків і платежів», що побудована за єдиною технологічною схемою обробки інформації. Триває розробка та впровадження системи звітних показників ДПА України із використанням сучасних OLAP-технологій та АІС "Галузь", яка дозволяє щоденно отримувати інформацію про стан розрахунків платників податків з бюджетом. У 2001 році введено у промислову експлуатацію програмне забезпечення автоматизованої системи «Картка боржника» для автоматизації роботи підрозділів примусового стягнення податкової заборгованості; проведені попередні роботи з розробки нової трьохрівневої автоматизованої інформаційної системи «АІС реєстрів платників податків та зборів»
2008-2013	Розробка та впровадження інтегрованої автоматизованої інформаційної системи (АІС) ДПС. Розробка та впровадження в межах АІС ДПС систем «Податковий блок», підсистем «Обробка податкової звітності та платежів», «Облік платежів», «Податковий аудит». Запровадження WEB-технологій, для подачі електронної звітності та електронного оподаткування.
2014-до нашого часу	Розробка та впровадження електронного сервісу з надання електронних послуг платникам податків з використанням Інтернет-середовища та єдиного веб-порталу ДПС України – персонального Електронного кабінету платника податків, який розроблено в межах АС «Податковий блок». Впровадження АС «Електронна картка» та АС «Управління документами». Створюється програмне забезпечення для ідентифікації учасників податкових відносин у галузі електронної комерції: G2G, G2B, G2C, B2B, B2C, C2C.

складено за джерелами [11; 12; 13; 14]

Електронний кабінет платника податків – новий електронний сервіс веб-порталу ДПС України, який за допомогою спеціального інструмента доступу (наприклад, електронної картки платника податків) з використанням електронно-цифрового підпису дозволить платнику податків працювати з органами податкової служби в режимі реального часу.

Робота з власним Електронним кабінетом здійснюватиметься платником податків за допомогою підключеного до Інтернет-мережі персонального комп'ютера з використанням стандартних програмно-технічних засобів (браузера, картридера тощо) за умови авторизації платника

податків на веб-порталі ДПС України.

Електронний кабінет платника податків є захищеним, персоналізованим та безпечним електронним сервісом, який надаватиме безконтактні способи взаємодії платників податків та ДПС з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Висновки. Податкова система України в умовах трансформаційних змін та вибору напряму євроінтеграції, у структурно-часовому вимірі пройшла кілька етапів і потребує подальшої модернізації. За складом та структурою вона подібна до систем розвинутих європейських країн, оскільки питання оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій.

Порівняно з іншими країнами світу розвиток податкової системи України та її інноваційність мають бути спрямовані на пріоритети впровадження інновацій у інституційному середовищі, у взаємовідносинах між суб'єктами податкової системи, впровадження інновацій у способах виявлення податкових ризиків і шахрайства, модернізацію податкового адміністрування для зниження витрат платників податків на дотримання вимог законодавства, що сприятиме розвитку податкової культури держави та бізнесу. Необхідно передбачити можливість отримання доступу до всіх сервісів та послуг ДФС України через електронний кабінет платника податків, ефективне використання ІТ, впровадження реінжинірингу та ризик-менеджменту у роботі суб'єктів податкової системи.

Виявлено, що розвиток і впровадження інформаційних технологій за останні десятиріччя у сфері діяльності фіскальних органів України відбувалися за децентралізованим принципом, який мав вирішити локальні завдання окремих підрозділів щодо автоматизації бізнес-процесів. У результаті створено низку ІС, що успішно реалізують покладені на них функції, забезпечують ефективне виконання відповідних процесів й оперують великими накопиченими обсягами даних.

Варто зазначити, що податкова система України є складною, динамічною, інформаційно насиченою з внутрішніми і зовнішніми зв'язками з різними інформаційними середовищами, з різностороннім інформаційним і технологічним забезпеченням, АІС.

Список джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, редакція від 01.03.2019. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Податкова система: Навчальний посібник / [Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін.]; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
3. Ткаченко А. В. Історія становлення та розвитку податкової системи України / А. В. Ткаченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2013. - № 2. - С. 128-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2013_2_27.
4. Бойко О. Я. Еволюція податкової системи України / О. Я. Бойко // Ефективність державного управління. - 2017. - Вип. 2. - С. 241-247. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2017_2_28.
5. Лазур С. П. Етапи розвитку податкової системи України: завдання для подальшого функціонування / С. П. Лазур // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2016. - Вип. 1(2). - С. 89-94. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuces_2016_1\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuces_2016_1(2)_17).
6. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С. В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2016. - № 6. - С. 105-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_6_11.
7. Веретюк С. М. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні / С. М. Веретюк, В. В. Пілінський. // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку.. – 2016. – № 2. – С. 51-58.
8. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: документ 67-2018-р., чинний, поточна редакція: прийняття від 17 січня 2018 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
9. Кількість абонентів зв'язку на 1 січня 2018 року // Офіційний сайт Державної Служби Статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/az/az_u/az0118_u.htm
10. Стан і розвиток зв'язку в Україні за 2016 рік. // Офіційний сайт Державної Служби Статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/08/Arch_zva_bl.htm

11. Інтелектуальні технології моделювання в інформаційно-аналітичній системі державної податкової служби: монографія / за заг. ред. Л.Л. Тарангул. – К.: Алерта, 2010. – 358 с.

12. Електронне оподаткування: сутність та перспективи застосування [Текст] / П. М. Мельник, А. М. Новицький, О. А. Долгих [та ін.] ; за заг. ред. П. В. Мельника. – Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2010. – 332 с.

13. Олійник А. В. Інформаційні системи і технології у фінансових установах / А. В. Олійник, В. М. Шацька. – Навчальний посібник. – Львів : "Новий Світ – 2000", 2006. – 436 с.

14. Проект «Модернізація державної податкової служби України – 1» // Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/proekt--modernizatsiya-derj/podatkovui-blok/>

References

1. The Tax Code of Ukraine 02.12.2010 № 2755 VI, edited from 01.03.2019. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine.
2. Baranova V. G. & etc. (2014). Tax system: Textbook Odessa, 344 p.
3. Tkachenko A. V. (2013). History of the formation and development of the tax system of Ukraine. Bulletin of the Berdyansk University of Management and Business.
4. Boyko O. Ya. (2017). Evolution of the Tax System of Ukraine. Efficiency of Public Administration.
5. Lazur S. P. (2016). Stages of the Tax System Development in Ukraine: Tasks for Further Functioning. Scientific Bulletin of Uzhgorod University.
6. Kolyadenko S. V. (2016). Digital economy: preconditions and stages of formation in Ukraine and in the world. Economics. Finances. Management: topical issues of science and practice.
7. Vertyuk S.M. (2016). Determination of Priority Areas of the Development of the Digital Economy in Ukraine. Scientific notes of the Ukrainian Research Institute of Communication.
8. Approval of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020 and approval of the plan of measures for its implementation: document (2018).
9. Official site of the State Service of Statistics of Ukraine (2018). Number of subscribers on January 2018.
10. Official site of the State Service of Statistics of Ukraine (2017). Status and development of communication in Ukraine for 2016.
11. Taragul L. L. (2010). Intelligent simulation technologies in the

information-analytical system of the state tax service: monograph Alerta, 358 p.

12. Melnyk P. M. (2010). Electronic taxation: the essence and prospects of application. Irpen: National University of State Tax Service of Ukraine, 332 p.

13. Oliynyk A. V. (2006). Information Systems and Technologies in Financial Institutions. Lviv: New World 2000, 436 p.

14. Official site of the State fiscal service of Ukraine. Modernization of the State Tax Service of Ukraine 1 project.

Донченко Тетяна Віталіївна (ORCID: 0000-0002-6929-4639) – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Олійник Андрій Володимирович (ORCID: 0000-0003-4144-6052) – старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).